

“Azərbaycan Beynəlxalq Bankı” ASC-də Risklərin idarə edilməsi S İ Y A S Ə T İ

1. Ümumi müddəalar

- 1.1. Bu Siyasət “Azərbaycan Beynəlxalq Bankı” ASC-də (irəlidə - Bank) risklərin idarə edilməsi sisteminin elementi olmaqla, risklərin idarə edilməsi işinin təşkili, o cümlədən səlahiyyətlərin bölgüsünü, Bankın fəaliyyət növləri, biznes prosesləri və informasiya sistemləri üzrə risklərin idarə edilməsi prosesini əhatə edir.
- 1.2. Bu sənəd “Banklar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının “Banklarda risklərin idarə olunması haqqında Qaydalar”ı və beynəlxalq təcrübəyə uyğun olaraq hazırlanmışdır.
- 1.3. Bankda qəbul olunan digər daxili sənədlər (əsasnamə, qayda, metodik göstəriş və s.) bu Siyasətin müddəalarına uyğun olmalıdır.

2. Əsas anlayışlar

- 2.1. **Risk iştahası** - Bankın strateji hədəflərinə çatması üçün riskgötürmə qabiliyyəti çərçivəsində qəbul etmək istədiyi riskin həcmi.
- 2.2. **Risk profili** – bankın məruz qaldığı risklərin ümumiləşdirilmiş səviyyəsi.
- 2.3. **Risk limiti** – bankın hər bir fəaliyyət növü üzrə qəbul edilən riskin maksimal həddi.
- 2.4. **Riskgötürmə qabiliyyəti** – kapital, likvidlik və digər prudensial tələbləri pozمامaq şərti ilə bankın götürə biləcəyi riskin maksimum həcmi.
- 2.5. **Risk qəbul edilməsi** – kapitalın adekvatlığına dair tələblərə riayət etmək şərti ilə bankın kapitalı hesabına mümkün zərərin qarşılınması.
- 2.6. **Riskdən qaçma** – risk strategiyası ilə müəyyən edilmiş risk səviyyəsindən daha yüksək riskli əməliyyatların həyata keçirilməməsi.
- 2.7. **Strateji baxış** – bazar mövqeyinin möhkəmləndirilməsinə və dəyərinin artırılmasına hədəflənən Bankın uzunmüddətli fəaliyyət hədəfi.
- 2.8. **Strateji plan** – Bankın strateji baxışını aydın müəyyən edilmiş, ölçülə bilən məqsədlərə çevirən, razılaşdırılmış tədbirlərlə əlaqələndirən dövrü plan.

- 2.9. **Biznes proses** – funksional məhsulun formalaşmasına xidmət edən bir neçə əlaqəli və strukturlaşdırılmış əməliyyatlardan ibarət proses.
- 2.10. **Baş risk inzibatçısı** – risklərin idarə edilməsi funksiyası ilə əlaqədar bankın struktur bölmələrinin fəaliyyətinə nəzarəti həyata keçirən (kuratorluq edən) İdarə Heyətinin üzvü.

3. Risklərin idarə edilməsi siyasətinin məqsədləri

- 3.1. Risklərin idarə edilməsi siyasəti aşağıdakı məqsədləri özündə cəmləşdirir:
- 3.1.1. Strateji baxış çərçivəsində Bankın dayanıqlı inkişafını təmin etmək.
- 3.1.2. Bankın davamlı fəaliyyətində maraqlı tərəflər kimi səhmdarlar, inzibatçılar, işçi heyəti, kreditorlar, nəzarət orqanları və beynəlxalq nüfuzlu reyting agentliklərinin maraqlarını qorumaq və təmin etmək.
- 3.1.3. Bankın risk profilinə adekvat səmərəli risklərin idarə edilməsi sistemini yaratmaq;
- 3.1.4. Yeni məhsul və xidmət üçün effektiv risk idarəetməsini həyata keçirmək.
- 3.1.5. Risklərin idarə edilməsi işində şəffaflığı və sistemli yanaşmanı təmin etmək.

4. Risklərin idarə edilməsi siyasətinin prinsipləri

- 4.1. **Risk haqqında məlumatlılıq.** Bankın bütün əməkdaşları risklərin idarə edilməsi prosesinin iştirakçısı olmaqla, Bankın fəaliyyətini əhatə edən qərarlar və aparılması nəzərdə tutulan əməliyyatlar yalnız müvafiq risklərin hərtərəfli təhlili əsasında və aidiyyəti üzrə normativ hüquqi sənədlərə əsaslanmaqla həyata keçirilir.
- 4.2. **Səlahiyyət bölgüsü.** Bankda risklərin idarə edilməsi prosesi təşkilati strukturun bütün səviyyələri üzrə maraqlar münaqişəsinə yol vermədən dəqiq müəyyənləşdirilmiş, təkrarlanmayan səlahiyyətlər və məsuliyyət əsasında həyata keçirilir.
- 4.3. **Proseslərin reqlamentləşdirilməsi.** Risklərin idarə edilməsi işində hər bir proses müvafiq qaydada təsdiq olunmuş bankdaxili və/və ya normativ hüquqi sənəd əsasında həyata keçirilir.
- 4.4. **Risklərə nəzarət.** Bankda təşkilati strukturun bütün səviyyələri üzrə risklərin effektiv idarə edilməsi məqsədilə risklərə daimi nəzarət həyata keçirilir.
- 4.5. **“Üç müdafiə xətti”nin təmin edilməsi.**
- 4.5.1. **1-ci müdafiə xətti - risklərin qəbul edilməsi:** biznes struktur bölmələrinin funksiyalarına aid olmaqla, daxili normativ sənədlər və həmçinin Bankın risk profilinə uyğun optimal risk və gəlirlik nisbəti əsasında qərarlar verməyi əhatə edir;

- 4.5.2. **2-ci müdafiə xətti – risklərin idarə edilməsi:** Risklərin idarə edilməsi və Mühasibatlıq və büdcə departamentlərinin funksiyalarına aid olmaqla, risklərin idarə edilməsi üzrə çərçivələrin, prinsiplərin, limitlərin müəyyən edilməsi, risk monitorinqlərinin keçirilməsi və nəticələr barədə hesabatların hazırlanmasını, risk profilinin risk iştahasına adekvatlığının ölçülməsini, risklərin iclamallaşdırılmasını və həmçinin Bankın risk profilinə uyğun optimal risk və gəlirlik nisbəti əsasında qərarlar verməyi əhatə edir;
- 4.5.3. **3-cü müdafiə xətti - audit:** daxili və kənar auditin funksiyasına aid olmaqla, risklərin idarə edilməsi sisteminin effektivliyinin yoxlanılmasını əhatə edir;
- 4.6. **Daxili komitələrin yaradılması.** Bankda onun riskgötürmə qabiliyyətinə təsir edə biləcək risklərin idarə edilməsi və risklərə nəzarəti gücləndirmək məqsədi ilə müstəqil qərarlar qəbul edən daxili komitələr yaradılır.
- 4.7. **İnformasiya sistemləri və ya texnologiyalarından istifadə.** Bank əməliyyatlarının növünə, həcmində, fəaliyyətinin xüsusiyyətlərinə və mühitinə, mürəkkəbliyinə və risk profilinə adekvat müasir informasiya texnologiyalarından istifadə edir.
- 4.8. **Proseslərin sənədləşdirilməsi.** Risklərin idarə edilməsi prosesinin hər bir mərhələsi (iş sxemi, səlahiyyətlər, vəzifələr, hüquqlar, limitlər və s.) müvafiq qaydada təsdiq olunmuş bankdaxili və/vəya normativ hüquqi sənədlərlə əhatə olunmalıdır.

5. Bankın üzləşdiyi risklərin təsnifatı

- 5.1. Bank öz fəaliyyətində aşağıdakı əsas risk növləri ilə üzləşir:
- 5.1.1. **Kredit riski:** borcalanın bank qarşısında öhdəliyinin vaxtında və ya tam icra olunmaması nəticəsində yaranan risk.
- 5.1.2. **Bazar riski:** bazarda faiz dərəcələrinin, valyuta məzənnələrinin, qiymətli kağızların və əmtəələrin dəyərində baş verən dəyişikliklərlə əlaqədar yaranan risk olmaqla aşağıdakı alt kateqoriyalı mövcuddur:
- 5.1.2.1. **Faiz dərəcəsi riski:** faiz dərəcələrinin əlverişsiz dəyişməsi ilə əlaqədar yaranan risk;
- 5.1.2.2. **Valyuta riski:** xarici valyuta məzənnələrinin əlverişsiz dəyişməsi ilə əlaqədar yaranan risk;
- 5.1.2.3. **Kapital riski:** bankın aldığı qiymətli kağızların dəyərinin əlverişsiz dəyişməsi ilə əlaqədar yaranan risk;
- 5.1.2.4. **Əmtəə riski:** bazarda əmtəələrin qiymətinin əlverişsiz dəyişməsi ilə əlaqədar yaranan risk.

- 5.1.3. **Likvidlik riski:** planlaşdırılmış və gözlənilməyən öhdəliklərin vaxtında və effektiv yerinə yetirilə bilməməsi nəticəsində yaranan risk.
- 5.1.4. **Əməliyyat riski:** Bank əməkdaşları tərəfindən yol verilmiş nöqsan və səhvlər, informasiya sistemi və texnologiyalarda baş vermiş problem və çatışmazlıqlar, habelə bankdankənar hadisələrlə əlaqədar yaranan risk olmaqla aşağıdakı alt kateqoriyalara mövqəddur:
- 5.1.4.1. **İnsan resursu riski:** Bankın əməkdaşları tərəfindən bilərəkdən və ya bilmədən bank əməliyyatlarının həyata keçirilməsi zamanı mövcud hüquqi aktların pozulması, səhv və nöqsanlara yol verilməsi nəticəsində yaranan risk;
- 5.1.4.2. **İT riski:** Bankın informasiya sistemi və ya texnologiyalarında baş verən problemlərlə əlaqədar yaranan risk;
- 5.1.4.3. **Hüquqi risk:** hüquqi aktların tələblərinin pozulması, tam, vaxtında və ya düzgün tətbiq edilməməsi, bankın daxili qaydalarının qəbul edilməməsi, habelə daxili qaydalarda ziddiyyət və boşluqlar nəticəsində yaranan risk;
- 5.1.4.4. **Kənar risk:** üçüncü tərəf və ya təbiətin vurduğu ziyan nəticəsində yaranan risk;
- 5.1.5. **Strateji risk:** strateji hədəflərin düzgün seçilməməsi nəticəsində yaranan risk.
- 5.1.6. **Nüfuz riski:** Banka qarşı etimadın azalması və mənfi ictimai rəy nəticəsində yaranan risk.
- 5.1.7. Bankın üzleşdiyi və üzleşəbiləcəyi risklərin alt kateqoriyalara ayrı-ayrı risk növləri üzrə risklərin idarə edilməsi üzrə Bankın daxili normativ sənədlərində təsnifləşdirilir.

6. Səlahiyyət və vəzifələrin bölgüsü

- 6.1. Risklərin səmərəli şəkildə idarə edilməsi məqsədilə Bankda fəaliyyət göstərən hər bir məsul şəxs, struktur bölmə və idarəetmə orqanı üçün səlahiyyətlər müəyyən olunur. Səlahiyyətlər bölgüsü və qərarların qəbul edilməsi sistemi bütün növ risklərin minimallaşdırılmasına yönəldilir. Risklərin idarə edilməsi prosesində iştirak edən əsas strukturların səlahiyyət və vəzifələri aşağıda göstərilmişdir.
- 6.2. **Müşahidə Şurasının səlahiyyətləri:**
- 6.2.1. Bankın risk profilinə adekvat səmərəli risklərin idarə edilməsi sisteminin yaradılmasını təmin etmək istiqamətində risklərin idarə edilməsi üzrə strategiyayı, siyasəti, daxili qaydaları, fəvqəladə hallar planını, risk limitlərini və təşkilati strukturu təsdiq edir.
- 6.2.2. Risklərin idarə edilməsi ilə bağlı qərar qəbul edir və İdarə Heyətinin işinə nəzarəti həyata keçirir.

6.3. Risklərin idarə edilməsi komitəsinin (irəlidə - RİK) səlahiyyət və vəzifələri:

- 6.3.1. Risklərin idarə edilməsi strategiyasına, siyasətinə və qaydalarına, habelə onlara dəyişikliklərə, risk limitlərinə, İdarə Heyəti ilə birgə fəvqəladə hallar planına baxır və təsdiq olunmaq üçün Müşahidə Şurasına təqdim edir.
- 6.3.2. Risklərin müəyyənləşdirilməsi və qiymətləndirilməsi üzrə müvafiq üsul və alətləri seçir və onların həyata keçirilməsi tezliyini müəyyən edir.
- 6.3.3. Bankın məruz qaldığı risklərin vəziyyəti və risklərin idarə edilməsi sisteminin effektivliyi barədə hesabat və risklərin idarə edilməsi sisteminin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflər hazırlayıb Müşahidə Şurasına təqdim edir.
- 6.3.4. Risklərin idarə edilməsi departamentinin işini qiymətləndirir və nəticələr barədə Müşahidə Şurası və İdarə Heyətini məlumatlandırır.
- 6.3.5. Bank tərəfindən götürülən risklərin Bankın "Risklərin idarə edilməsi Strategiyası"na uyğunluğunun monitorinqini aparır.
- 6.3.6. Risklərin idarə edilməsi departamenti və Bankın daxili komitələrin səlahiyyətləri ilə bağlı Müşahidə Şurasına təkliflər verir.

6.4. İdarə Heyətinin səlahiyyət və vəzifələri:

- 6.4.1. Risklərin idarə edilməsi strategiyası və siyasətinin həyata keçirilməsini təmin etməklə yanaşı risklərin idarə edilməsi prosesini təşkil edir.
- 6.4.2. Bankın məruz qaldığı risklərini təhlil etmək və aşkar edilən zəifliyin aradan qaldırılması istiqamətində və Bankın digər struktur bölmələrinin Risklərin idarə edilməsi departamenti ilə əməkdaşlığını təmin etməklə, onun fəaliyyətinə müdaxilələrin qarşısının alınması üçün tədbirlər görür.
- 6.4.3. Risklərin idarə edilməsi departamentinin bankın risklərinə adekvat şəkildə fəaliyyəti üçün müvafiq şərait yaradır.
- 6.4.4. Risklər və onların idarə edilməsinə dair hesabatı RİK-ə və Müşahidə Şurasına, RİK-lə birgə baxılan fəvqəladə hallar planını isə təsdiq olunması üçün Müşahidə Şurasına təqdim edir.
- 6.4.5. Bankda yeni bank məhsulunun tətbiqi barədə qərarları qəbul edir.

6.5. Baş risk inzibatçısının səlahiyyət və vəzifələri:

- 6.5.1. İdarə Heyəti və Baş maliyyə inzibatçısının rəylərini nəzərə almaqla risklərin idarə edilməsi strategiyasını və siyasətini hazırlayır və RİK-in müzakirəsinə təqdim edir.
- 6.5.2. Risklərin idarə edilməsi strategiyasına baxılmasında, habelə risklərin idarə edilməsi ilə əlaqədar məsələlərin müzakirə olunmasında Müşahidə Şurasının iclaslarında iştirak edir.
- 6.5.3. Risklərin idarə edilməsi üzrə İdarə Heyəti və struktur bölmələrin fəaliyyətini əlaqələndirməklə Bankın məruz qaldığı risklərin onun riskgötürmə qabiliyyətinə,

risklərin idarə edilməsi strategiyasına və risklərin idarə edilməsi üzrə prudensial tələblərə uyğunluğunun təmin edilməsi istiqamətində işlər görür.

6.5.4. Bankın fəaliyyətinə aid risklərin növlərini və ölçüsünü göstərən dövrü hesabatların etibarlı, şəffaf, kompleks şəkildə və vaxtında hazırlanmasını təmin etməklə yanaşı risklərin idarə edilməsi sisteminin təkmilləşdirilməsi üzrə RİK-ə və Müşahidə Şurasına təkliflər verir.

6.5.5. Risklərin idarə edilməsi departamentinin əməkdaşlarının bilik və bacarıqlarının artırılması istiqamətində tədbirlər görür.

6.6. Risklərin idarə edilməsi departamentinin (RİD) səlahiyyət və vəzifələri:

6.6.1. Risklərin idarə edilməsi işinin əlaqələndirilməsini təmin etməklə bu sahə üzrə Bankın daxili normativ sənədlərini (habelə onlara dəyişiklikləri) hazırlayıb Bankın İdarə Heyətinə təqdim edir.

6.6.2. Risklərin idarə edilməsi strategiyası və siyasətinə riayət edilməsinin monitorinqini aparıb kənarlaşmalar barədə hesabatı RİK-ə və İdarə Heyətinə təqdim edir.

6.6.3. Bankın aidiyyəti struktur bölmələri ilə birgə fəaliyyət növləri üzrə risk limitlərinin hesablanması və onlara dəyişikliklərin edilməsi barədə RİK-ə və İdarə Heyətinə təkliflər verir.

6.6.4. Risk limitlərinə riayət olunmasına daimi nəzarəti həyata keçirir və pozuntular barədə dərhal Baş risk inzibatçısına məlumat verir.

6.6.5. Risklərin müəyyənləşdirilməsi və qiymətləndirilməsi üzrə metod və modellərin seçilməsi və tətbiqi (bankın aidiyyəti struktur bölmələri ilə birgə) üzrə işləri həyata keçirir.

6.6.6. Risk xəritəsini hazırlayır və onun icrasına monitorinqi həyata keçirir.

6.6.7. Risklərin tanınması və idarə edilməsi baxımından Bankın fəaliyyətini əhatə edən bütün proseslərə, yeni məhsul və xidmətlərə dair rəy verir.

6.6.8. Risklərin idarə edilməsi məqsədilə Bankın digər struktur bölmələrindən alınmış məlumatları təhlil edir, aidiyyəti struktur bölmələrlə birgə stress-testlər keçirir və müəyyən edilən risklərin azaldılması məqsədi ilə tədbirlər planlarını hazırlayır.

6.6.9. Risklərin idarə edilməsi prosesində istifadə ediləcək alət, metod və mexanizmlərin tətbiqi istiqamətində araşdırmalar aparır, RİK qarşısında təkliflərlə çıxış edir.

6.7. Bankın biznes struktur bölmələrinin vəzifəsi:

6.7.1. Gündəlik fəaliyyətində öz səlahiyyəti daxilində riskləri idarə etməklə aidiyyəti risk limitlərinə riayət olunmasını təmin edir.

6.8. Daxili audit departamentinin səlahiyyət və vəzifələri:

6.8.1. Risklərin idarə edilməsi sisteminin səmərəliyini və adekvatlığını yoxlamaq və yoxlamanın nəticələri barədə Müşahidə Şurası və Audit Komitəsinə hesabat, təklif

və tövsiyyələrini təqdim edir.

6.8.2. RİD ilə məlumat mübadiləsinə təşkil edir.

- 6.9. Aktiv və passivlərin idarə edilməsi Komitəsi, Kredit Komitəsi və risklərin idarə edilməsinə nəzarəti gücləndirmək məqsədilə yaradılan digər komissiya və daxili komitələrin səlahiyyətləri öz əsasnamələri ilə tənzimlənir.
- 6.10. Yuxarıda sadalananlardan əlavə hər bir məsul şəxs, struktur bölmə, kollegial və idarəetmə orqanı üçün qanunvericilikdə, eləcə də əsasnamə və ya vəzifə təlimatında qeyd olunan digər vəzifə və səlahiyyətlər müəyyən edilir.

7. Risklərin idarə edilməsi prosesi

- 7.1. Risklərin idarə edilməsi prosesi Bankın əməliyyatlarının növünə, həcminə, fəaliyyətinin, biznes proseslərin və informasiya sistemlərinin xüsusiyyətlərinə və mürəkkəbliyinə uyğun təşkil olunur.
- 7.2. Bankda risklərin idarə edilməsi prosesi aşağıdakı mərhələlər üzrə keçir:
- 7.2.1. **Risklərin müəyyən edilməsi.** Risk xəritəsi, sorğular, empirik təhlillər və erkən xəbərdarlıq sistemləri və digər metodlar vasitəsilə risklərin müəyyənləşdirilməsi həyata keçirilir. Risk xəritəsinə ən azı ildə iki dəfə yenidən baxılır və lazım gəldikdə dəyişikliklər edilir.
- 7.2.2. **Risklərin qiymətləndirilməsi.** Riskə məruz dəyər modelləri, riskə məruz portfel, iflasa ekvivalent risk, vintaj təhlili, stress-testlər və digər metodlar vasitəsilə risklərin qiymətləndirilməsini həyata keçirilir.
- 7.2.3. **Risklərin tənzimlənməsi.** Risklərin müəyyən edilməsi, qiymətləndirilməsi və monitorinqi üzrə əldə edilmiş nəticələr təhlil olunur və risklərin qəbul edilməsi, minimallaşdırılması, ötürülməsi, habelə riskdən qaçma kimi tədbirlər həyata keçirilir.
- 7.2.4. **Risklərin monitorinqi.** Götürülən risklərin risk iştahasına uyğunluğunun monitorinqi həyata keçirilir.
- 7.2.5. **Risklərə dair hesabatlıq.** Bankda kredit, bazar, likvidlik, əməliyyat risklərinin, habelə mövcud olan digər risklərin müəyyənləşdirilməsini, qiymətləndirilməsini, idarə olunmasını və onlara nəzarəti təmin etmək üçün risk məlumatları icmallaşdırılır və risk hesabatlığı çərçivəsi yaradılır.
- 7.3. Risklərin idarə edilməsi prosesində iştirak edən aidiyyətli strukturlar bu çərçivədə istifadə ediləcək alət, metod və mexanizmlərin tətbiqi ilə bağlı müvafiq qaydada təsdiq olunmuş daxili rəqlament əsasında tədbirlər görür.
- 7.4. Risklərin idarə edilməsi Siyasətinə ən azı ildə bir dəfə yenidən baxılır və tələb olunduqda müvafiq dəyişiklik edilir.

8. Yekun müddəalar

- 8.1. Bu Siyasətin, Palatanın və Mərkəzi Bankın normativ xarakterli tələblərinin və bu Siyasətdə nəzərdə tutulmuş digər prosedurların yerinə yetirilməməsinə görə müvafiq strukturların rəhbərləri və səlahiyyətli işçiləri bilavasitə məsuliyyət daşıyırlar.
- 8.2. Bu Siyasətin ayrı-ayrı müddələrinin izah olunması və icrası məqsədi ilə metodik göstərişlər, rəqlamentlər hazırlanaraq, Bankın İdarə Heyətinin təsdiqinə təqdim edilə bilər.